

رابطه ابعاد الگوی ارتباطی خانواده با فراوانی و شدت تعارضات والدین - نوجوانان

The Relationship Between Family Communication Patterns and Frequency and Intensity of Parent - Adolescent Conflict

Kh. Jafarnezhad, Ms.C. ✉

M. R. Asadi yonesi, Ph.D.

M. Rastgoomoghadam, Ph.D.

خدیدجه جعفرنژاد ✉

کارشناس ارشد روان‌شناسی تربیتی دانشگاه بیرجند

دکتر محمدرضا اسدی یونسی

استادیار دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه بیرجند

دکتر میترا راستگومقدم

استادیار دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه بیرجند

دریافت مقاله: ۹۲/۱۲/۷

دریافت نسخه اصلاح‌شده: ۹۴/۵/۲۸

پذیرش مقاله: ۹۴/۶/۱

Abstract

This study examined the role of family communication patterns (conversation and conformity orientation) to predict frequency and intensity of parent adolescent conflict. Participants included 189 students (37 girls and 116 boys) selected from Birjand high schools. The measures of study include Asadi Younsi Parent-Adolescent Conflict Questionnaire (2011) and Kerner and Fitzpatrick Revised Version of Family Communication Patterns Instrument (2002).

✉Corresponding author: Dept. of Educational Psychology Birjand University, Birjand, Iran.
Email: kh.jafarnezhad@gmail.com

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی میزان پیش‌بینی مؤلفه‌های تعارض، شامل "شدت" و "فراوانی" تعارض توسط ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده، شامل "جهت‌گیری گفت‌و شنود" و "جهت‌گیری هم‌نوایی" است. مشارکت‌کنندگان در پژوهش، ۱۸۹ دانش‌آموز (۷۳ دختر و ۱۱۶ پسر) مقطع متوسطه شهر بیرجند بودند، که به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. برای سنجش مؤلفه‌های تعارض، از پرسش‌نامه اندازه‌گیری تعارض والد - نوجوان و برای سنجش ابعاد الگوی ارتباطی خانواده، از نسخه

✉نویسنده مسئول: بیرجند، خیابان هفده شهریور، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، گروه روانشناسی تربیتی
پست‌الکترونیکی: kh.jafarnezhad@gmail.com

Alpha Cronbach were calculated to examine reliability of the measures. Pearson's correlation and regression analysis were performed for the data analysis. Results indicated: A) conversation orientation was a negative predictor of intensity conflict in girls and boys; B) conformity orientation was significant and positive predictor of intensity conflict in boys. Thus the importance of education in the field of adolescent behavior and interaction with parents and families to improve the quality of communication skills can be a deterrent in reducing conflicts between parents and Adolescents.

Keywords: Parent Adolescent Conflict, Family Communication Patterns, Conversation Orientation, Conformity Orientation.

فرزندان، ابزار تجدید نظر شده الگوی ارتباطی خانواده (RFCP) استفاده شد. پایایی ابزار، به روش آلفای کرونباخ محاسبه شد. نتایج، بیان‌گر پایایی مطلوب مقیاس‌ها بود، با استفاده از تحلیل رگرسیون به روش هم‌زمان، قدرت هر یک از ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده (جهت‌گیری گفت‌و شنود و جهت‌گیری هم‌نوایی) در پیش‌بینی فراوانی و شدت تعارض، مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد، جهت‌گیری گفت‌و شنود، پیش‌بینی‌کننده منفی و معنادار شدت تعارض در هر دو گروه از دختران و پسران بود. جهت‌گیری هم‌نوایی، پیش‌بینی‌کننده مثبت و معنادار شدت تعارض در گروه پسران بود. بنابراین لزوم توجه و آموزش در زمینه نحوه رفتار و تعامل والدین با نوجوان و ارتقای کیفیت مهارت‌های ارتباطی در خانواده، می‌تواند عامل بازدارنده در کاهش تعارضات والدین و نوجوانان باشد.

کلیدواژه‌ها: تعارض والد - نوجوان، ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده، جهت‌گیری گفت‌و شنود، جهت‌گیری هم‌نوایی.

مقدمه

تعارض و تضادهای اجتماعی، اساسی‌ترین جنبه زندگی انسان‌هاست. این تعارضات در اشکال گوناگون زندگی، در میان جامعه و از جمله در خانواده دیده می‌شود (معیدفر و صبوری خسروشاهی، ۱۳۹۰) به گونه‌ای که می‌توان از تعارض، به عنوان رایج‌ترین پدیده‌های موجود در روابط انسان‌ها نام برد (تایلور، پیلاو و سیرز؛ ۱۹۹۴ به نقل از مرادی، ۱۳۸۴). تعارض زمانی ایجاد می‌شود، که اعمال یک فرد با اعمال فرد مقابل تداخل کند.

از حوزه‌های مهمی که بروز تعارض در آن اجتناب‌ناپذیر است، خانواده و روابط میان والدین و فرزندان است. هم‌چنان که اعضای خانواده در حال رشد و تغییر هستند، خانواده نیز با تعارضات و چالش‌هایی در ارتباطات مواجه می‌شود. طبق بررسی‌های انجام‌گرفته، شایع‌ترین دوره تعارض در روابط والدین و فرزندان، زمانی است که فرزندان کودکی را پشت سر گذاشته و به دوره نوجوانی وارد

می‌شوند. مطالعات نشان داده است، دو سوم والدین، دوران نوجوانی فرزندان خود را سخت‌ترین دوران زندگی در انجام وظایف والدینی خود اعلام کرده‌اند (پاسلی و گیسکس^۱، ۱۹۸۷؛ به نقل از سامانی و فولادچنگ، ۱۳۸۵) از سوی دیگر، نوجوانان نیز تعارض با والدین و بروز مشکل در برقراری ارتباط با آنان را، از تجارب سخت و تنش‌زای خود در دوران بلوغ ذکر نموده‌اند (کوهستانی، روزبهانی و باغچقی، ۱۳۸۸).

تعارض والد - نوجوان^۲، غالباً به صورت بحث‌های دامن‌دار درباره مسائل و موضوع‌های خاص ظاهر می‌شود، که مشخصه آن‌ها تبادلات خصمانه و شکست در حل موفقیت‌آمیز، آرام و بی‌سرو صدای مشکل است. این مشاجره‌ها، از مجادلات کمتر مشکل‌آفرین والدین و نوجوانان در ابعاد شدت، فراوانی و درگیری ذهنی، که والدین و نوجوان گزارش می‌کنند، متمایزند (رابین و فاستر، ۱۹۸۴).

شدت و فراوانی تعارض^۳، از مهم‌ترین شاخص‌های تعارض و نشان‌دهنده تأثیر متمایز تعارض بر والد - نوجوان و روابط بین آن‌ها هستند (کالینز و لائورسن، ۱۹۹۲). ادبیات پژوهش در ارتباط با فراوانی و شدت تعارض، تصویر رشدی بسیار متفاوتی را نشان می‌دهد (گالامبوس و آلمیدا، ۱۹۹۲). فراوانی تعارض، از سوی پژوهش‌گران به اشکال مختلف تعریف و اندازه‌گیری شده است. برای مثال، هولمز، باند و برنی (۲۰۰۸) آن را به صورت "حاصل جمع موضوع‌های مورد بحث در طی روز" تعریف کرده‌اند. ساگرستانو و همکاران (۱۹۹۹) نیز آن را به صورت "تعداد دفعاتی که والد یا فرزند تبادلات کلامی یا غیرکلامی منفی علیه یکدیگر دارند" تعریف کرده‌اند. شدت تعارض نیز، بیان‌کننده حالت عاطفی یا به طور کلی شدت هیجان تجربه شده از سوی والدین و فرزندان است، که معمولاً با استفاده از مقیاس لیکرت در طیفی از "خیلی آرام" تا "خیلی عصبانی"، یا "خیلی دوستانه" تا "خیلی عصبانی" مورد سنجش قرار می‌گیرد.

فراوانی و شدت تعارض، متأثر از روند رشدی در دوره نوجوانی است (ملچینگ، ۲۰۰۶). پژوهشگران، با تقسیم دوره نوجوانی به سه دوره اوایل نوجوانی (۱۰ تا ۱۳ سالگی)، اواسط نوجوانی (۱۴ تا ۱۸ سالگی) و اواخر نوجوانی (۱۸ تا ۲۰ سالگی)، به بررسی فراوانی و شدت تعارض در خلال این دوره پرداخته‌اند.

اگرچه به نظر می‌رسد، بلوغ، عامل تأثیرگذاری بر تعارض والد - نوجوان است، اما سن، بیش‌ترین ارتباط را با تعارض والدین و نوجوان دارد (ملچینگ، ۲۰۰۶). در یک مطالعه مقطعی بروی نوجوانان ۱۱ تا ۱۴ ساله مشخص شد، نوجوانان در اوایل نوجوانی، بیش‌ترین تعارض را با والدین خود دارند (آلیسون و شولتز^۴، ۲۰۰۴).

لائورسن، کوی و کالینز (۱۹۹۸) در یک فرا تحلیل، از ۳۹ مطالعه شامل ۳۳ مطالعه مقطعی، ۴ مطالعه طولی و ۲ مطالعه طولی - مقطعی که به بررسی فراوانی، شدت و ترکیبی از فراوانی و شدت تعارض در دوره نوجوانی پرداختند، الگوی متفاوتی از رشد در شدت و فراوانی تعارض را گزارش

کرده‌اند. بر اساس یافته‌های این پژوهش، اگرچه اغلب تعارضات (فراوانی) در اوایل نوجوانی رخ می‌دهد، فراوانی تعارض، در طول دوره نوجوانی کاهش می‌یابد. در مقابل، شدت تعارض، افزایش خطی را نشان می‌دهد. در مجموع، پژوهش‌گران یک روند رشدی منحنی شکل را در فراوانی و شدت تعارض والد - نوجوان ذکر کرده‌اند. بر این اساس، تعارض در اوایل نوجوانی افزایش می‌یابد، در اواسط نوجوانی به نقطه اوج می‌رسد و در اواخر نوجوانی کاهش می‌یابد (مونتمایر، ۱۹۸۳؛ لائورسن و همکاران، ۱۹۹۸؛ لائورسن و کالینز، ۱۹۹۴؛ گالامبوس و آلمیدا).

پژوهش‌ها همچنین نشان داده‌اند، سطوح بالای تعارض در ارتباط والد - نوجوان با عزت نفس والدین (سیلوربرگ و استنبرگ، ۱۹۸۷)، رضایت از زندگی زوجین (اسچانلبر^۵، ۱۹۸۸؛ به نقل از لائورسن و کالینز، ۱۹۹۴) و نگرش نوجوانان به والدین (السون^۶ و همکاران، ۱۹۸۳؛ به نقل از لائورسن و کالینز، ۱۹۹۴)، شایستگی اجتماعی و پیشرفت تحصیلی نوجوان، رابطه منفی دارد و با سطوح بالای مسائل رفتاری درون‌ریزی شده و برون‌ریزی شده، در ارتباط مثبت است (چاپلین و همکاران، ۲۰۱۲؛ هافر و همکاران، ۲۰۱۳).

موضوع دیگری که برخی پژوهش‌گران به آن اشاره کرده‌اند، قدرت پیش‌بینی این دو مؤلفه در پیش‌بینی اثرات تعارض است. لائورسن و هارتاپ (۱۹۸۹) و گاتمن (۱۹۷۹) اظهار کرده‌اند، که شدت تعارض در مقایسه با فراوانی تعارض، پیش‌بینی‌کننده بهتری از اثرات تعارض می‌باشد. در این راستا، ملچینگ (۲۰۰۶) نیز در مطالعه گسترده خود، که به بررسی عوامل فرزندی - والدینی و عوامل بافتی - زمینه‌ای، در پیش‌بینی فراوانی و شدت تعارض در گروهی از نوجوانان پرداخته، نشان داده است هیچ‌یک از عوامل مذکور، پیش‌بینی‌کننده فراوانی تعارض نیست.

پیشینه پژوهش، در زمینه تعامل والد - نوجوان حاکی از آن است، که عوامل متنوعی وجود دارند، که نوع تعامل تجربه‌شده به وسیله والد - نوجوان را تحت تأثیر قرار می‌دهند. در بررسی‌های انجام‌گرفته در این حیطه، عموماً بر الگوی طبیعی رشد، چون سن و جنسیت والد - نوجوان (گالامبوس و آلمیدا ۱۹۹۲) و بلوغ و انتظارات (کالینز، ۱۹۹۰؛ اسمتانا، ۱۹۸۸؛ استنبرگ، ۱۹۸۱) تمرکز کرده‌اند. اما از آن‌جا که خانواده‌ها به طور قابل ملاحظه‌ای، در میزان و شدت تعارضات متفاوت‌اند، الگوی طبیعی رشد برای تبیین علل و شدت تعارضات، کافی نیست؛ بنابراین، توجه به تفاوت‌های فردی، از جمله عوامل و ویژگی‌های مرتبط با شرایط، وضعیت و الگوی تعاملی اعضای خانواده، نیازمند پژوهش بیش‌تری است.

نوع ارتباط میان اعضای خانواده، کلیدی‌ترین عامل سازگاری در ارتباط والد - نوجوان است. فقدان یا کمبود ارتباط مؤثر بین والدین و نوجوان، از عوامل عمده افزایش سطح تعارض، در ارتباطات والد - نوجوان است (الکساندر^۷، ۱۹۷۳؛ باور من و الدر^۸، ۱۹۶۴؛ به نقل از وایت، ۱۹۸۷).

بولتون (۱۳۸۳) معتقد است، ارتباط اعضای خانواده با یکدیگر، آنان را قادر می‌سازد تا نیازها، خواسته‌ها و علایق خود را با هم در میان بگذارند؛ علاقه و محبت‌شان را به یکدیگر ابراز کنند و از عهده حل مشکلات اجتناب‌ناپذیر در خانواده برآیند، اما فقدان مهارت‌های لازم، امکان چنین عملکردی را سلب می‌کند.

تحلیل ارتباطات خانواده نشان می‌دهد، خانواده‌ها، انواعی از الگوهای تعامل را در روابط خود گسترش داده و تقویت می‌کنند. از الگوهایی که در سه دهه اخیر مورد توجه متخصصان حوزه خانواده و ارتباطات قرار گرفته و پژوهش‌های این حوزه را تحت تأثیر قرار داده، الگوی ارتباطی خانواده^۱ است. مک‌لئود و چفی (۱۹۷۲)، با توجه به کیفیت ارتباط اعضای خانواده با یکدیگر، محتوای ارتباط، نوع کار، فعالیت و فضای ارتباطات و تعاملات درون خانواده، دو نوع جهت‌گیری هم‌نواپی^۲ و جهت‌گیری گفت‌وشنود^{۱۱} را در الگوی تعاملات خانواده معرفی کرده‌اند.

جهت‌گیری هم‌نواپی، به شرایط محیطی اشاره دارد که بیان‌گر میزان سازگاری و توافق در نگرش‌ها، ارزش‌ها و باورها میان اعضای خانواده است. جهت‌گیری گفت‌وشنود نیز، به گفت‌وگوی آزاد و حمایتی بین اعضای خانواده می‌پردازد، به طوری که هر یک از اعضا تشویق می‌شوند، افکار و احساسات خود را به صورت مستقل بیان کنند (ریچی، ۱۹۹۱).

پژوهش‌ها نشان می‌دهد، الگوی ارتباطی خانواده، پیش‌بینی‌کننده انواع رفتارهای ارتباطی چون رفتارهای کلامی (کوئرنر و کاوان کارا، ۲۰۰۲)، راهبردهای کنار آمدن با فشار روانی و چگونگی پاسخ‌دهی افراد به عوامل فشارزا در درون و بیرون خانواده و نحوه تعامل افراد در خلال دوره تعارض است (کوئرنر و فیتزپاتریک، ۲۰۰۲a).

پژوهش لانز و همکاران (۱۹۹۹)، بیان‌گر آن است، که در خانواده‌هایی که ارتباط باز، تعارض کم، و کنترل والدین دمکراتیک است، با احتمال بیشتری مفهوم مثبت از خود در نوجوانان رشد می‌یابد. پژوهش الوود و اشردار (۱۹۹۸) نیز نشان می‌دهد، در خانواده‌هایی که والدین از فرزندان خود هم‌نواپی شدید را می‌خواهند، فرزندان، مشکلات ارتباطی و رفتارهای پرخاش‌گرانه با آنان خواهند داشت. اش و همکاران (۲۰۰۴) نیز، پیوند قوی منفی بین ارتباط باز والد - نوجوان و تعارض در گروهی از نوجوانان چینی گزارش کرده‌اند.

با توجه به شواهد موجود، به نظر می‌رسد الگوی ارتباطی خانواده، نقش تعیین‌کننده‌ای در میزان شدت تعارضات تجربه شده در ارتباط والدین و نوجوانان داشته باشد. از این‌رو، با توجه به شکاف پژوهشی موجود در کشورمان در این زمینه، پژوهش حاضر، با هدف بررسی ارتباط بین ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده و فراوانی و شدت تعارض والدین - نوجوانان انجام شده است.

روش

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

با توجه به ماهیت و اهداف مطالعه، این پژوهش از زمره پژوهش‌های توصیفی از نوع هم‌بستگی است. الگوی ارتباطی خانواده و ابعاد آن، به عنوان متغیر پیش‌بین و فراوانی و شدت تعارض، به عنوان متغیر ملاک در این پژوهش مورد مطالعه قرار گرفته‌اند.

جامعه آماری این پژوهش، تمامی دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه شهر بیرجند در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲ بودند. با توجه به این‌که لیندمن، مرندا و گلد^{۱۲} (۱۹۸۰)؛ به‌نقل از هومن، (۱۳۸۴) در مطالعات هم‌بستگی و رگرسیون، حجم نمونه‌ای با حداقل ۱۰۰ نفر را پیشنهاد کرده‌اند، حجم نمونه ۲۰۰ نفر برآورد شد. برای انتخاب نمونه، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای استفاده شد. از میان مدارس متوسطه شهر بیرجند، ۳ مدرسه پسرانه و ۲ مدرسه دخترانه به صورت تصادفی انتخاب شدند. در مرحله بعد، با مراجعه به مدارس، به تصادف در دو پایه اقدام به توزیع پرسش‌نامه شد. لازم به ذکر است، با توجه به نتایج پژوهش‌ها مبنی بر این‌که تعارض والدین و نوجوان در اواسط نوجوانی (دامنه سنی ۱۸-۱۴ سال) به اوج می‌رسد (مونتمایر، ۱۹۸۳؛ لائورسن و همکاران، ۱۹۹۸؛ لائورسن و کالینز، ۱۹۹۴؛ گالامبوس و آلمیدا)، در این تحقیق، نوجوانانی با دامنه سنی ۱۴ تا ۱۸ سال که در مقطع متوسطه مشغول به تحصیل بودند، مشارکت داشتند.

ابزارهای پژوهش

در پژوهش حاضر، برای اندازه‌گیری متغیرهای مورد مطالعه، ابزارهای زیر مورد استفاده قرار گرفت.

پرسشنامه اندازه‌گیری تعارض والد - نوجوان (فرم نوجوان): این ابزار یک مقیاس خودگزارشی است که توسط اسدی‌یونسی و همکاران (۱۳۹۰) ساخته شده است. این مقیاس، لیستی ۹۲ گویه‌ای از موضوعات مورد تعارض نوجوانان و والدین است که ۱۴ حوزه تعارض بین نوجوانان و والدین‌شان را می‌سنجد. پرسش‌نامه در دو قسمت تدوین شده است:

قسمت اول، فراوانی تعارض را می‌سنجد و از پاسخ‌دهنده خواسته می‌شود بر اساس طیف ۵ درجه‌ای از مقیاس لیکرت پاسخ دهد، که هر موضوع طی چند ماه اخیر، چقدر باعث تعارض یا مشکل بین آن‌ها و والدین‌شان شده است. نمره ۰ معادل "تقریباً هرگز" و نمره ۴ معادل "تقریباً همیشه" است. نمره بالاتر در این بُعد، بیان‌گر این است، که آزمودنی چنین ادراک می‌کند که به طور مکرر درباره موضوعات عنوان‌شده با والدینش، در چند ماه اخیر تعارض داشته است.

در قسمت دوم، به منظور سنجش شدت تعارض، از پاسخ‌دهنده خواسته می‌شود که برای هر موضوعی که در قسمت اول بر سر آن بحث و تعارض داشته است، بر اساس طیف ۵ درجه‌ای از

مقیاس لیکرت احساس خود را بیان کند. نمره ۰ در این بُعد معادل "آرام" و نمره ۴ معادل "عصبانی" است. نمره بالاتر، بیانگر این است که آزمودنی چنین ادراک می‌کند که هنگام وقوع تعارض، احساسات منفی بالایی دارد (اسدی‌یونسی و همکاران، ۱۳۹۰).

اسدی‌یونسی (۱۳۹۰)، پایایی ابزار را با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ در بعد شدت ۰/۹۸ و در بعد فراوانی ۰/۹۶ گزارش کرده است. ضریب بازآزمایی نیز برای فراوانی تعارض، بین ۰/۷۸ و ۰/۷۱ و برای شدت تعارض، بین ۰/۶۷ و ۰/۷۹ به دست آمده است. روایی هم‌زمان و هم‌گرای ابزار نیز، از طریق هم‌بستگی آن با پرسش‌نامه رفتار تعارض رابین و فاستر (۱۹۸۹) سنجیده شده است که هم‌بستگی آن، با نمره کل فراوانی تعارض ۰/۳۱ و با نمره کل شدت تعارض ۰/۳۹ گزارش شده است، که در سطح ۰/۰۱ معنادار است. هم‌چنین بررسی روایی افتراقی، به عنوان شاهدهی برای روایی سازه مقیاس، از طریق مقایسه میانگین فراوانی و شدت تعارض در دو گروه از خانواده‌های مشکل‌دار و بدون مشکل نشان داده است. این مقیاس، قادر به تفکیک دو گروه است (اسدی‌یونسی و همکاران، ۱۳۹۰).

در پژوهش حاضر نیز، به منظور محاسبه پایایی آزمون، ضریب آلفای کرونباخ برای فراوانی و شدت تعارض محاسبه شد. نتایج برای فراوانی تعارض ۰/۹۷ و برای شدت تعارض ۰/۹۴ به دست آمد، که نشان می‌دهد ابزار، از پایایی بالایی برخوردار است.

نسخه فرزندان، ابزار تجدیدنظر شده الگوی ارتباطات خانواده^{۱۳} (RFCP): این ابزار، یک پرسش‌نامه خودسنجی است که توسط ریچی و فیتزپاتریک (۱۹۹۰) ساخته شده است و میزان موافقت و عدم موافقت پاسخ‌دهنده را با ۲۶ گزاره که درباره وضعیت ارتباطات خانواده وی هستند، در دامنه ۶ درجه‌ای از مقیاس لیکرت می‌سنجد. نمره ۵ معادل "کاملاً موافقم" و نمره ۰ معادل "کاملاً مخالفم" است. این ابزار، شامل دو زیرمقیاس جهت‌گیری گفت‌و شنود و جهت‌گیری هم‌نوایی است. ۱۵ گزاره از ابزار، جهت‌گیری گفت‌و شنود و ۱۱ گزاره ابزار، جهت‌گیری هم‌نوایی را می‌سنجد. هر آزمودنی، دو نمره از این ابزار به دست می‌آورد. نمره بیش‌تر در هر دو مقیاس به این معناست، که آزمودنی چنین ادراک می‌کند، که در خانواده او جهت‌گیری گفت‌و شنود یا هم‌نوایی بیش‌تری وجود دارد. کوئرنر و فیتزپاتریک (۱۹۹۷)، اعتبار مقیاس را با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای جهت‌گیری گفت‌و شنود ۰/۸۹ و برای جهت‌گیری هم‌نوایی ۰/۷۹ گزارش کرده‌اند.

در ایران نیز کشاورزی، فیروزبخت و فولادچنگ (۱۳۹۰) برای بعد گفت‌و شنود، آلفای ۰/۸۵ و برای بعد هم‌نوایی، آلفای ۰/۸۲ را گزارش کرده‌اند. از نظر روایی نیز کوئرنر و فیتزپاتریک (۱۹۹۷) این ابزار را دارای روایی مطلوبی از نظر ملاکی، محتوایی و سازه می‌دانند. کوروش‌نیا و لطیفیان (۱۳۸۶) نیز، با استفاده از روش هم‌سانی درونی و تحلیل عاملی، روایی مطلوبی را برای ابزار به دست آورده‌اند. ارزش ویژه دو عامل گفت‌و شنود و هم‌نوایی در مطالعه آنان، به ترتیب ۶/۸۴ و ۳/۲۶ گزارش

شده است که ۳۷/۴۳ درصد واریانس مقیاس را ارزیابی کرده است. در پژوهش حاضر نیز، پایایی ابزار با استفاده از روش آلفای کرونباخ محاسبه شد، که برای جهت‌گیری گفت‌وشنود ۰/۸۵ و برای جهت‌گیری هم‌نوایی ۰/۷۰ به دست آمد.

یافته‌ها

به منظور بررسی رابطه میان ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده (جهت‌گیری گفت‌وشنود و جهت‌گیری هم‌نوایی) و ابعاد تعارض (فراوانی و شدت تعارض)، هم‌بستگی میان مؤلفه‌ها به تفکیک جنسیت در دو گروه پسران و دختران محاسبه شد. نتایج به همراه یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش (میانگین و انحراف معیار)، به ترتیب در جدول ۲ و ۳ آمده است.

جدول ۱: ماتریس هم‌بستگی بین ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده و

ابعاد تعارض در نمونه دختران

متغیر	گفت‌وشنود	هم‌نوایی	فراوانی تعارض	شدت تعارض
میانگین	۲/۷۲	۱/۹۳	۴۸/۰۵	۱/۳۷
انحراف معیار	۱/۰۸	۰/۹۳	۱۶/۶۶	۰/۷۱
گفت‌وشنود	۱/۰۰			
هم‌نوایی	۰/۰۸	۱/۰۰		
فراوانی تعارض	-۰/۱۰	-۰/۰۳	۱/۰۰	
شدت تعارض	-۰/۴۵**	۰/۰۳	۰/۴۰**	۱/۰۰

۰/۰۱ < ** سطح معناداری

ماتریس هم‌بستگی ابعاد الگوهای ارتباطی و ابعاد تعارض در نمونه دختران نشان می‌دهد، بین جهت‌گیری گفت‌وشنود و شدت تعارض رابطه منفی و معنادار ($r = -0.45, P < 0.01$) وجود دارد.

جدول ۲: ماتریس هم‌بستگی بین ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده

و ابعاد تعارض در نمونه پسران

متغیر	گفت‌وشنود	هم‌نوایی	فراوانی تعارض	شدت تعارض
میانگین	۲/۴۹	۲/۱۵	۵۲/۳۹	۱/۰۷
انحراف معیار	۰/۸۶	۰/۹۷	۱۹/۸۱	۰/۷۰
گفت‌وشنود	۱/۰۰			
هم‌نوایی	۰/۲۵**	۱/۰۰		
فراوانی تعارض	-۰/۰۸	۰/۳۰*	۱/۰۰	
شدت تعارض	۰/۳۷**	۰/۳۵**	۰/۳۱**	۱/۰۰

۰/۰۱ < **؛ ۰/۰۵ < * سطح معناداری

براساس نتایج جدول فوق، در نمونه پسران بین جهت‌گیری هم‌نوایی و فراوانی تعارض، هم‌بستگی مثبت و معنادار ($r=0/20, P<0/05$) و بین جهت‌گیری هم‌نوایی و شدت تعارض نیز، هم‌بستگی مثبت و معنادار ($r=0/35, P<0/01$) وجود دارد. اما بین جهت‌گیری گفت‌وشنود و شدت تعارض، رابطه منفی و معنادار ($r=-0/37, P<0/01$) برقرار است.

بررسی مفروضه‌های رگرسیون

قبل از تحلیل داده‌ها مفروضه‌های رگرسیون بررسی گردید و نتایج به شرح زیر است.

آماره دوربین واتسن

به منظور بررسی عدم خودهم‌بستگی و استقلال خطاها، از آزمون دوربین واتسن استفاده شد. مقدار آماره برای شدت تعارض $1/63$ و برای فراوانی تعارض $1/96$ به دست آمد، که بیان‌گر عدم وجود خودهم‌بستگی میان متغیرهاست. لذا، استقلال بین خطاها پذیرفته است.

نرمال بودن داده‌ها

به منظور بررسی نرمال بودن داده‌ها، کجی آن‌ها مورد آزمون قرار گرفت. نتایج در جدول ارائه شده است.

جدول ۳: ضریب کجی متغیرهای پژوهش

متغیر	فراوانی تعارض	شدت تعارض	جهت‌گیری گفت‌وشنود	جهت‌گیری هم‌نوایی
ضریب کجی	-0/22	0/75	-0/19	0/63

جدول فوق نشان می‌دهد، ضریب کجی متغیرهای پژوهش بین -1 و $+1$ و در دامنه مطلوب با توزیع نرمال قرار دارد. بنابراین، فرض نرمال بودن داده‌ها پذیرفته است.

آزمون هم‌خطی

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد، ضرایب تحمل در هر متغیر، بیش از $0/4$ و ضریب عامل تورم واریانس برای هر متغیر، کم‌تر از 10 است. علاوه بر این، شاخص وضعیت برای همه متغیرها کمتر از 30 و مقدار ویژه، بیش‌تر از صفر می‌باشد.

جدول ۴: نتایج آزمون هم‌خطی بین متغیرهای پیش‌بین

متغیر	شاخص تولرانس	vif	شاخص وضعیت	مقدار ویژه
گفت‌وشنود	0/96	1/04	3/93	0/18
هم‌نوایی	0/96	1/04	8/2	0/04

به بیان دیگر، هم‌خطی چندگانه بین متغیرها وجود ندارد. با توجه به برقرار بودن مفروضه‌های رگرسیون، به منظور بررسی و تعیین قدرت پیش‌بینی فراوانی و شدت تعارضات والدین - نوجوانان توسط هر یک از ابعاد جهت‌گیری گفت‌وشنود و جهت‌گیری هم‌نوایی الگوی ارتباطات خانواده، در هر یک از گروه دختران و پسران، از تحلیل رگرسیون چندگانه به روش هم‌زمان استفاده شد. نتایج در جدول ۵ و ۶ به تفکیک جنسیت گزارش شده است.

جدول ۵: نتایج تحلیل رگرسیون توان ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده

در پیش‌بینی فراوانی تعارض پسران

متغیر ملاک	متغیر پیش‌بین	B	β	T	P	R	R^2	F	DF	P<
فراوانی تعارض	گفت‌وشنود	۰/۹۲	-۰/۴	-۰/۴۲	۰/۰۹	۰/۲۰	۰/۰۴	۲/۴۳	۱۱۳	۰/۶۷
	هم‌نوایی	۳/۸	۰/۱۸	۱/۹۷						۰/۰۵

جدول ۵ نشان می‌دهد، هیچ‌یک از ابعاد الگوی ارتباطی خانواده (جهت‌گیری گفت‌وشنود و جهت‌گیری هم‌نوایی)، پیش‌بینی‌کننده معنادار فراوانی تعارض، در نمونه پسران نبوده است.

جدول ۶: نتایج تحلیل رگرسیون توان ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده

در پیش‌بینی فراوانی تعارض دختران

متغیر ملاک	متغیر پیش‌بین	B	β	T	P	R	R^2	F	DF	P<
فراوانی تعارض	گفت‌وشنود	-۱/۶۷	-۰/۱۰	--	--	۰/۱۱	۰/۰۱	۰/۴۳	۷۰	۰/۳۷
	هم‌نوایی	۰/۶۷	-۰/۰۳							۰/۷۶

نتایج نشان می‌دهد، هیچ‌یک از ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده، پیش‌بین معنادار فراوانی تعارض، در گروه دختران نبوده است.

جدول ۷: نتایج تحلیل رگرسیون توان ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده

در پیش‌بینی شدت تعارض پسران

متغیر ملاک	متغیر پیش‌بین	B	β	T	P	R	R^2	F	DF	P<
شدت تعارض	گفت‌وشنود	-۰/۲۴	-۰/۳۰	-۳/۴۲	۰/۰۰۱	۰/۴۵	۰/۲۰	۱۴/۴۴	۱۱۲	۰/۰۰۱
	هم‌نوایی	-۰/۲۰	۰/۲۷	۳/۰۷						۰/۰۰۳

طبق اطلاعات موجود در جدول فوق، مدل معنادار است ($F(2,112)=14/44, P<0/000$). جهت‌گیری گفت‌وشنود خانواده، پیش‌بینی‌کننده منفی و معنادار تعارض والد - پسر است ($P<0/001$).

$\beta = -0/30$. جهت گیری هم‌نوایی نیز پیش‌بینی‌کننده مثبت و معنادار ($P < 0/003$, $\beta = 0/27$) شدت تعارض در گروه پسران است. جهت‌گیری گفت‌وشنود و جهت‌گیری هم‌نوایی خانواده، 20٪ از واریانس تعارض والد - پسر را تبیین می‌کنند.

جدول 8: نتایج تحلیل رگرسیون توان ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده

در پیش‌بینی شدت تعارض دختران

P<	DF	F	R ²	R	P	T	β	B	متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک
0/000	70	8/70	0/20	0/44	0/001	-4/15	-0/44	-0/30	گفت‌وشنود	شدت
0/98						-0/2	-0/00	0/00	هم‌نوایی	تعارض

مطابق یافته‌های جدول فوق، مدل معنادار است ($F(2,70) = 8/70, P < 0/000$). جهت‌گیری گفت‌وشنود خانواده، پیش‌بینی‌کننده منفی و معنادار شدت تعارض والد - دختر است ($P < 0/000$ ، $\beta = -0/44$) و 20٪ از واریانس تعارض والد - دختر را تبیین می‌کند. اما جهت‌گیری هم‌نوایی، پیش‌بینی‌کننده معناداری برای شدت تعارض والد - دختر نیست.

بحث

هدف پژوهش حاضر، بررسی و تعیین قدرت پیش‌بینی فراوانی و شدت تعارض والد - نوجوان توسط هر یک از ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده، براساس ادراک نوجوانان است. نتایج، درباره نقش پیش‌بینی‌کنندگی ابعاد الگوی ارتباطی خانواده، در پیش‌بینی فراوانی تعارضات نشان داد، هیچ یک از ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده، پیش‌بینی‌کننده معنادار فراوانی تعارض، در هیچ یک از دو گروه دختران و پسران نبوده است. این یافته بیان‌گر آن است، که کیفیت محیط ارتباطی خانواده، باز یا بسته بودن ساختار ارتباطی خانواده و میزان آزادی که والدین برای ابراز عقاید و نگرش‌ها به نوجوان اعطاء می‌کنند، در مقدار تعارضات و کشمکش‌هایی که نوجوانان در تعاملات روزمره خود با والدین تجربه می‌کنند، نقش تعیین‌کننده‌ای ندارد. این یافته، هم‌سو با نتایج پژوهش ملچینگ (2006) است.

وی در پژوهشی که به بررسی نقش دامنه گسترده‌ای از متغیرهای فرزند - والدینی و بافتی - زمینه‌ای در پیش‌بینی فراوانی و شدت تعارض والد - نوجوان پرداخته، نشان داده است هیچ‌یک از این عوامل، پیش‌بینی‌کننده معنادار فراوانی تعارض والدین و نوجوان نبوده است. این نتایج نشان می‌دهد، بروز تعارض در تعاملات روزمره والد - نوجوان، پدیده‌ای طبیعی است که فارغ از فضای ارتباطی خانواده، ویژگی‌های شخصیتی والد و نوجوان و عوامل بافتی و محیطی رخ می‌دهد. بنابراین از دیدگاه نظریه‌پردازانی حمایت می‌کند، که وقوع تعارض در ارتباط والد - نوجوان را امری طبیعی و

بهنجار و ناشی از الگوی طبیعی رشد نوجوان دانسته و معتقدند، بروز تعارض، امری ذاتی و غیرقابل اجتناب است که در هر زمینه‌ای رخ می‌دهد. این امر، به ویژه در ارتباطات خانواده که نزدیکی و وابستگی متقابل بین اعضاء وجود دارد، پتانسیل بالقوه بیش‌تری برای بروز می‌یابد (اسمتانا، ۱۹۹۶؛ ون‌دورن و همکاران، ۲۰۰۸؛ هیل، ۱۹۸۸؛ عباس‌زادگان، ۱۳۸۱؛ به‌نقل از ملکی‌حاجی‌آقا، ۱۳۸۴).

درباره توان ابعاد الگوی ارتباطی خانواده در پیش‌بینی شدت تعارض، نتایج نشان داد، جهت‌گیری گفت‌و شنود خانواده، پیش‌بینی‌کننده منفی و معنادار شدت تعارض، در هر دو گروه از دختران و پسران بوده است. این یافته حاکی از آن است، که در خانواده‌هایی با جهت‌گیری گفت‌و شنود بالاتر، هنگام بروز تعارض، نوجوانان احساسات منفی و تعاملات خصمانه کم‌تری را در تعامل با والدین‌شان ادراک می‌کنند. این یافته، با نتایج پژوهش اش و همکاران (۲۰۰۴)، فولیگنی (۱۹۹۸)، لانز و همکاران (۱۹۹۹) و مام‌ابراهیمی (۱۳۸۹) هم‌سو است. اش و همکاران (۲۰۰۴) و لانز و همکاران (۱۹۹۹)، در پژوهش خود نشان داده‌اند بین ارتباط باز خانوادگی، در خانواده‌هایی که با جهت‌گیری گفت‌و شنود دیده می‌شود و شدت تعارض، رابطه قوی منفی وجود دارد. ارتباط باز و مثبت والد - نوجوان منجر به نزدیکی و صمیمیت بیش‌تر آنان شده و کمک می‌کند تا مشکلات، مسائل و تعارضات خود را با یکدیگر در محیطی انعطاف‌پذیر و صمیمانه حل کنند. محیط منسجم و منعطف خانوادگی، مذاکرات والد - نوجوان را برای حل تعارض، تسهیل و مانع از افزایش تعارض می‌شود (راتر و کانگر، ۱۹۹۵).

در خانواده‌هایی با جهت‌گیری گفت‌و شنود، سلسله مراتب کم‌تری وجود دارد؛ همه اعضای خانواده در بیان عقاید و نظرات و دیدگاه‌های خود آزاد هستند، به عقاید یکدیگر احترام می‌گذارند (کوئرنر و مکی، ۲۰۰۴) و فردیت و استقلال نوجوان به رسمیت شناخته می‌شود؛ چنین جوّی، به نوجوان استقلال و جسارت ابراز احساسات و نظرات خود - هرچند مخالف با نظرات والدین - می‌دهد؛ بحث و تبادل نظر، به صورت منطقی دیده می‌شود و نوجوان از بابت نظرات خود، مورد مؤاخذه و بازخواست والدین قرار نمی‌گیرد. همین امر باعث می‌شود، تضاد در خانواده مطرح گردد. والدین درصدد اقناع نوجوان برآیند و حتی در صورت قانع نشدن او، باز اصراری بر تحمیل نظرات خود ندارند و نظر نوجوان را به عنوان یک نظر مستقل می‌پذیرند.

از سوی دیگر، وجود فضای بحث و تبادل نظر آزاد در خانواده از یک‌سو، منجر به رشد مهارت‌های ارتباطی نوجوان می‌شود (فراستی و همکاران، ۱۳۹۰؛ کوئرنر و فیتزپاتریک، ۲۰۰۲a) که نوجوان را قادر می‌سازد به طور مؤثرتری درباره نقش‌ها و انتظارات خود با دیگران گفتگو کند، والد و نوجوان از مهارت‌های حل مسئله کارآمدتری برخوردار شده و در موقعیت‌های مختلف، از جمله موقعیت تعارض، عملکرد مناسب‌تری داشته باشند و در برابر تعارضات، دستخوش عواطف شدید منفی نشوند. هم‌چنین این امر، آنان را قادر به مدیریت سازنده تعارض می‌کند. از سوی دیگر، در چنین فضایی

اعضای خانواده قادرند، راه‌حل‌ها و دیدگاه‌های تازه و جایگزین برای حل تعارض کشف کنند (شرمان و داملا، ۲۰۰۸).

تحلیل رگرسیون پیش‌بینی شدت تعارض از طریق هم‌نوایی در دو گروه، نتایج متفاوتی را به همراه داشت. یافته‌ها نشان داد، در پسران جهت‌گیری هم‌نوایی، پیش‌بینی‌کننده معنادار شدت تعارض با والدین است و آن را به طور مثبت پیش‌بینی می‌کند. اما در دختران، این جهت‌گیری، پیش‌بینی‌کننده معنادار شدت تعارض نبوده است. این یافته، هم‌سو با ادبیات پژوهش، بیان‌گر تأثیر و ادراک متفاوت دختران و پسران از الگوی ارتباطی خانواده است. مطالعات نشان داده است، دختران به دلیل آن‌که اطاعت از والدین را ترجیح می‌دهند، با جهت‌گیری هم‌نوایی در خانواده موافق‌اند (خدایی، معدنی‌پور و نقدی، ۱۳۸۶)؛ بنابراین، تمایل به گزارش الگوی ارتباطی خانواده خود به صورت باز و راحت دارند؛ در حالی‌که پسران، در ادراک از الگوی ارتباطی خانواده‌شان، بر هم‌نوایی و حرف‌شنوی از والدین تأکید دارند (فیتزپاتریک و وانجلستی، ۱۹۹۵؛ نولر و کالان، ۱۹۹۱؛ فیتزپاتریک و مارشال، ۱۹۶۹؛ کوستن، ۲۰۰۴). تمایل پسران به ادراک الگوی ارتباطی هم‌نوایی در خانواده، با توجه به تأکید این‌گروه بر حفظ سلسله مراتب خانواده، اطاعت از والدین، محیط ارتباطی بسته و یک‌طرفه که در آن، والدین باورها و ارزش‌ها را به فرزندان منتقل کرده و نوجوان را به اطاعت بی‌چون‌وچرا از والدین موظف می‌کند، با خصوصیات دوره نوجوانی از جمله استقلال‌خواهی، مخالفت‌جویی، به چالش کشیدن نقطه نظرات والدین، مغایرت دارد؛ بنابراین اختلاف نظر و چالش را با والدین تشدید می‌کند.

تبیین دیگر برای این یافته، تفاوت در ماهیت فرآیند استقلال‌خواهی در دختران و پسران است. از آن‌جا که استقلال و خودمختاری از والدین، برای پسران مهم‌تر از دختران است، پسران واکنش منفی‌تری به هم‌نوایی با والدین نشان می‌دهند (فلمینگ، ۲۰۰۵) که این امر نیز، با توجه به تأکیدی که این‌گروه بر یک‌سانی نگرش‌ها در تصمیم‌گیرهای خانواده و سلب آزادی و استقلال نوجوان در بیان عقاید و دیدگاهش دارد، موجب می‌شود چنین ادراک کنند، که والدین به دیدگاه‌ها و نقطه نظرات آنان اهمیتی نمی‌دهند؛ چنین نگرشی، تمرّد و سرکشی نوجوان و تشدید تعارض در ارتباط والد - پسر را به همراه دارد. اما در دختران، با توجه به این‌که در مقایسه با پسران کمتر اجازه استقلال پیدا می‌کنند، به علاوه، استقلال برای آن‌ها با نوعی استرس همراه است (فلمینگ، ۲۰۰۵)، گرایش کم‌تری به استقلال از والدین دارند؛ بنابراین هم‌نوایی و اطاعت از والدین، برای آنان چالش‌برانگیز نیست و موجب تشدید تعارض آنان با والدین‌شان نمی‌شود. از سوی دیگر، با توجه به فرهنگ حاکم بر جامعه ما - که در آن از دختران انتظار بیش‌تری برای احترام به والدین، اطاعت، تمکین، تسلیم و هم‌نوایی با آنان دارد - ادراک از جهت‌گیری هم‌نوایی خانواده موجب تشدید تعارض دختران با والدین نمی‌شود.

در این پژوهش، تنها ادراک نوجوانان از ابعاد تعارض و الگوی ارتباطی خانواده مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به ادراک متفاوت والدین و فرزندان از این ابعاد، پیشنهاد می‌شود در بررسی‌های آینده برای مقایسه ادراک والدین و نوجوان، از نسخه والدین هر یک از مقیاس‌ها نیز استفاده شود.

الگوی ارتباطی خانواده را می‌توان تغییر داد و بهبود بخشید. این امر، از طریق آگاهی دادن به افراد و خانواده‌ها نسبت به وجود الگوی ارتباطی موجود در خانواده‌هایشان و آموزش الگوی ارتباطی مناسب امکان‌پذیر است. جایگزینی الگوی ارتباطی مبتنی بر گفت‌و شنود، خانواده را قادر خواهد کرد تا ضمن ایجاد فضای باز و آزاد در ارتباطات خانواده، از یک‌سو از تنش‌های موجود در ارتباط والدین و نوجوان کاسته و از سوی دیگر، زمینه رشد مهارت‌های ارتباطی نوجوان را فراهم کند. لذا انجام پژوهش‌های مداخله‌ای، به منظور آموزش خانواده پیشنهاد می‌شود.

این مطالعه بر روی گروهی از نوجوانان شهر بیرجند انجام شده است؛ بنابراین در تعمیم نتایج به سایر فرهنگ‌ها و جوامع باید احتیاط صورت گیرد. خودگزارشی بودن ابزارهای پژوهش، محدودیت دیگر این پژوهش است. نیز ممکن است مشارکت‌کنندگان در پژوهش، تحت تأثیر سوگیری مطلوبیت اجتماعی قرار گرفته و اعمال و رفتار واقعی خود را گزارش نکرده باشند.

پی‌نوشت‌ها

1. Taylor & Peplau & Sears
2. Pasley & Gecas
3. Parent-adolescence conflict
4. Frequency and intensity
5. Schoenleber
6. Olson
7. Alexander
8. Bowerman & Elder
9. Family Communication Patterns
10. Conformity Orientation
11. Conversation Orientation
12. Lindeman & Merenda & Gold
13. Revised Family Communication Pattern (RFCP)

منابع

- اسدی‌یونسی، م؛ مظاهری، م؛ شهیدی، ش؛ طهماسیان، ک. و فیاض‌بخش، م. (۱۳۹۰). تدوین و اعتباریابی پرسش‌نامه تعارض والد - نوجوان (فرم نوجوان). *فصلنامه خانواده و پژوهش*. ۸(۱ و ۲)، ۷۰ - ۴۳.
- بولتون، ر. (۱۳۸۳). *روان‌شناسی روابط انسانی*، ترجمه حبیب سهرابی، تهران، رشد.
- پاد، الف (۱۳۹۰). مقایسه تأثیر الگوهای ارتباطی خانواده بر پیشرفت تحصیلی به واسطه سبک‌های تفکر در دانشجویان دختر و پسر رشته‌های علوم انسانی و ریاضی فیزیک دانشگاه شیراز. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*. دانشگاه شیراز، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی.

- سامانی، س. و فولادچنگ، م. (۱۳۸۵). *روان‌شناسی نوجوانی*. شیراز: ملک سلیمان.
- خدائی، ابراهیم؛ معدنی‌پور، ع. و نقدی، ح. (۱۳۸۶). والدین، نوجوانان، ارزش‌های خانوادگی؛ ترجیح اطاعت یا استقلال. فصلنامه خانواده‌پژوهی، ۳(۱۲)، ۷۹۱-۸۱۰.
- کشاوری، س. فیروزبخت، س. و فولادچنگ، م. (۱۳۹۰). بررسی نقش ادراک جهت‌گیری هدف والدین و الگوی ارتباطی خانواده در جهت‌گیری هدف دانش‌آموزان. فصلنامه خانواده‌پژوهی، ۷(۲۸)، ۴۶۳-۴۷۷.
- کوروش‌نیا، م. و لطفیان، م. (۱۳۸۶). بررسی رابطه ابعاد الگوهای ارتباطات خانواده با میزان اضطراب و افسردگی فرزندان. فصلنامه خانواده‌پژوهی، ۳(۱۰)، ۵۸۷-۶۰۰.
- کوهستانی، ح؛ روزبهانی، ن و باغچقی، ن. (۱۳۸۸). تجارب دوران بلوغ نوجوانان پسر. *دوماهنامه پرستاری ایران*، ۲۲(۵۷)، ۵۳-۶۵.
- فراهنی، م؛ فتحی‌آشتیانی، ع و مرادی، ع. (۱۳۹۰). رابطه میان الگوهای ارتباطی خانواده و مهارت‌های ارتباطی نوجوانان. *فصلنامه خانواده و پژوهش*، ۱۰، ۶۹-۸۶.
- مام‌ابراهیمی، ک. (۱۳۸۹). عوامل مؤثر بر تضاد والدین و فرزندان در بین نوجوانان ۱۹-۱۵ ساله بوکان، *پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی*. دانشگاه شهید بهشتی تهران، دانشکده علوم اجتماعی.
- مرادی، ا. (۱۳۸۴). بررسی اثربخشی آموزش مهارت‌های حل مسئله بر تعارضات والد - فرزند در دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه تهران. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره*. دانشگاه تربیت معلم، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی.
- ملکی‌حاجی‌آقا، ز. (۱۳۸۴). بررسی سبک مدیران مدارس راهنمایی دختران تهران در برخورد با تعارض، از دیدگاه مدیران و معلمان در سال ۱۳۸۳، *پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی*، دانشگاه شهید بهشتی تهران.
- معدیفر، س. و صبوری خسروشاهی، ح. (۱۳۹۰). تعارض والدین و فرزندان در سبک زندگی. *برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، ۷(۷)، ۶۶-۹۷.
- حیدرعلی، ه. (۱۳۸۴). *تحلیل داده‌های چند متغیری در پژوهش رفتاری*. تهران: پیک فرهنگ.

- Allison, B. N., & Schultz, J. B. (2004). Parent-adolescent conflict in early adolescence. *Adolescence*, 39, 101-119.
- Barber, B. K. (1994). Cultural, family, and personal contexts of parent adolescent conflict. *Journal of Marriage and the Family*, 56, 375-386.
- Chaplin, T. shina, R. Simmons, J. Healy, S. Mayes, I. Hommer, R & Crowley, M (2012). Parent-adolescent conflict interactions and adolescent alcohol use. *Addictive Behaviors* 37, 605-612.
- Collins, W. A. (1990). Parent-child relationships in the transition to adolescence: Continuity and change in interaction, affect, and cognition. In R. Montemayor, G. R. Adams, & T. P. Gullotta (Eds.), *From childhood to adolescence: A transitional period?* (pp. 291-301). Thousand Oaks, CA.
- Collins, W. A., & Laursen, B. (1992). Conflict and the transition to adolescence. In C. U. Shantz, & W. W. Hartup (Eds.), *Conflict in child and adolescent development* (pp. 216-241). Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Elwood, T. D, & Schrader, D. C (1998). Family Communication Patterns and Communication Apprehension. *Journal of Social Behavior and Personality*, 13(3), 493-502.
- Furman, W., & Buhrmester, D. (1992). Age and sex differences in perceptions of networks of personal relationships. *Child Development*, 63, 103-115.
- Fitzpatrick, M. A., & Ritchie, L. D. (1994). Communication schemata within the family: Multiple perspectives on family interaction. *Human Communication Research*, 20, 275-301.

- Fitzpatrick, M. A., & Marshall, L. J. (1996). The effect of family communication environments on children's social behavior during middle childhood. *Communication Research*, 23(4): 379-407.
- Fitzpatrick, M. A., & Vangelisti, A. L. (1995). *Explaining Family Interactions*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Fleming, M. (2005). Gender in adolescent autonomy: Distinction between boys and girls accelerates at 16 years of age. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 63(2), 33-52.
- Furman, W., & Buhrmester, D. (1992). Age and sex differences in perceptions of networks of personal relationships. *Child Development*, 63, 103-115.
- Fulgini, A. J. (1998). Authority, autonomy, and parent-adolescent conflict and cohesion: A study of adolescents from Mexican, Chinese, Filipino, and European backgrounds. *Developmental Psychology*, 34(4), 782-792.
- Galambos, N. L., & Almeida, D. M. (1992). Does parent-adolescent conflict increase in early adolescence? *Journal of Marriage and the Family*, 54(4), 737-747.
- Gottman, J. M. (1979). *Marital interactions: Experimental investigations*. New York: Academic press
- Hill, J. P. (1988). Adapting to menarche: Familial control and conflict. In M. R. Gunnar., & W. A. Collins (Eds.), *Minnesota symposia on child psychology* (pp. 43-77). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Hofer, C. Eisenberg, N. Spinrad, T. Amanda, S. Morris, Gershoff, E. Valiente., Eggum, N. (2013). Mother-adolescent conflict: stability, change, and relations with externalizing and internalizing behavior problems. *Social Development*, 22(2), 259-279.
- Holmes, T. R., Bond, L. A., & Byrne, C. (2008). Mothers' beliefs about knowledge and mother-adolescent conflict. *Journal of Social and Personal Relationships*, 25(4), 561-586.
- Koerner, A. F., & Fitzpatrick, M. A. (1997). Family type and conflict: The impact of conversation orientation and conformity orientation on conflict in the family. *Communication Studies*, 48, 59-78.
- Koerner, A. F., & Fitzpatrick, M. A. (2002a). Understanding family communication patterns and family functioning: The roles of conversation orientation and conformity orientation. *Communication Yearbook*, 28, 36-68.
- Koerner, A. F., & Fitzpatrick MA. (2002b). you never leave your family in a fight: The impact of families of origins on conflict-behavior in romantic relationships. *Communication Study*, 53: 234-51.
- Koerner, A. F., & Maki, L. (2004). *Family communication patterns and social support in families of origin and adult children's subsequent intimate relationships*. Paper presented at the international association for relationship research conference, madison, WI, 22-25.
- Koerner, A. F., & Cavancara, K. E. (2002). The influence of conformity orientation on communication pattern in family conversations. *Journal of family communication*, 2(3), 133-152.
- Koesten, J. (2004). Family communication patterns, sex of subject, and communication competence. *Communication monographs*, 71, 236-244.
- Lanz M, Ifrate R, Rosnati R & Scabini E. (1999). Parent-child communication and adolescent self-esteem in separated, intercountry adopted, and intact non-adoptive families. *Journal of Adolescence*, 22.785-794.

- Laursen, B., Coy, K. C., & Collins, W. A. (1998). Reconsidering changes in parent-child conflict across adolescence: A meta-analysis. *Child Development, 69*, 817-832.
- Laursen, B., & Hartup, W.W. (1989). The dynamics of preschool children's conflicts. *Merrill-Palmer Quarterly, 35*, 281-297.
- McLeod, J. M. & Chaffee, S. H. (1972). The construction of social reality. In J. Tedeschi (Ed.), *The social influence process* (pp. 50-59). Chicago: Aldine-Atherton.
- Melching, J. A. (2006). *Exploring Parent-Adolescent Conflict: An Examination Correlates and Longitudinal Predictors in Early Adolescence*. Thesis Master of Science in Psychology, University of New Orleans.
- Noller, P. & Callan, V. (1991). *The adolescent in the family*. New York: Routledge.
- Ritchie, L. D. (1991). Family Communication Patterns an Epistemic. Analysis and Conceptual Reinterpretation. *Communication Research, 18*, 584-565.
- Ritchie, L. D., & Fitzpatrick, M. A. (1990). Family communication patterns: Measuring intrapersonal perceptions of interpersonal relationships. *Communication Research, 17*, 523-544.
- Rueter, M. A., & Conger, R. D. (1995). Antecedents of parent-adolescent disagreement. *Journal of Marriage and Family, 57*, 435-448.
- Sagrestano, L. M., McCormick, S. H., Paikoff, R. L., & Holmbeck, G. N. (1999). Pubertal development and parent-child conflict in low-income, urban, African American adolescents. *Journal of Research on Adolescence, 9(1)*, 85-107.
- Silverberg, S. B., & Steinberg, L. (1990). Psychological well-being of parents with early adolescent children. *Developmental Psychology, 26*, 658-666.
- Shearman, S. M., & Dumlao, R. (2008). A cross-cultural comparison of communication patterns and conflict between young adults and parents. *Journal of Family Communication, 8*, 186-211.
- Smetana, J. G. (1988). Concepts of self and social convention: Adolescents' and parents' reasoning about hypothetical and actual family conflicts. In M. R. Gunnar & W. A. Collins (Eds.), *Minnesota symposia on child psychology* (pp. 79-122). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Smetana, J. G. (1996). Adolescent-parent conflict: Implications for adaptive and maladaptive development. In D. Cicchetti & S. L. Toth (Eds.), *Rochester Symposium on Developmental Psychopathology: 7. Adolescence: Opportunities and challenges* (pp. 1-46). Rochester, NY: University of Rochester Press.
- Steinberg, L. (1981). Transformations in family relations at puberty. *Developmental Psychology, 17*, 833-840.
- Van Doorn, M. D., Branje, S. J. T., & Meeus, W. H. J. (2008). Conflict resolution in parent-adolescent relationships and adolescent delinquency. *Journal of Early Adolescence, 28(4)*, 503-527.
- White, D. T. (1987). *Adolescent-Parent Interaction and Parental Marital Happiness. Thesis in Home and Family Life*. Master of Science in Home economics Texas Tech University.
- Xia, Y., Xie, X., Zhou, Z., Defrain, J. Meredith, W., & Combs, R. (2004). Chinese. Adolescents' decision-making, parent-adolescent communication and relationship. *Faculty Publications, Department of Child, Youth, and Family Studies*.